

Для хорого Федя.

Маленький Федь лежавъ хорый въ постели и тяжко стогнавъ, мовъ стара людына. Мама обтулювала його латунцямы, хухала йому на руки й нижкы, бо въ хати було зымно, въ печи нетоплено... Федивъ тато, Марко Бурый, прыгноблений сыдивъ край стола, оперъ голову на руки и думавъ сумну думу...

Вже не разъ винъ переживавъ не одинъ смутокъ, не одинъ жаль, та, здається, ще николи не було йому такъ тяжко на серци, якъ ныни... Для чого? Отъ винъ заощадывъ зъ заробленыхъ грошей на стилькы, щобъ найняты кони до лиса та купыты фуру дровъ, бо на двори люта зима, палыво выйшло, а до того ще й дытына, його любый Федь занедужавъ на якусь слабисть,—Богъ знае, на яку: лежыть на постели, не хоче ничего йсты, ни пыты, лышь стогне, а сердце въ батька-матери роздырається зъ болю.

Винъ вранци вже думавъ, до кого бъ то зъ сусидивъ уда тыся за киньмы, колы втимъ двери рыпнули и до хаты вступывъ прысяжный.

— А ну, Марку!—заклыкавъ той непрошений гисть,—иды-но до громадської канцелярии та заплаты, небоже, податокъ. Здекуцныкъ *) чекае ще видъ вчера, а колы ныни не заплатышь, то визьмутъ кожухъ, позабирають вереты...

Марко Бурый вдарывся объ полы рукамы...

— Ось тоби дрова!—заклыкавъ винъ переляканий.—Та якъ же я могу теперь платыты податокъ,—звернувся винъ до прысяжного,—колы, бачыте, въ хати не топлено, а тутъ ще й дытына захорила? Конче намъ треба дровъ...

---

*) Здекуцныкъ—збиршыкъ.

— Га, що жь вамъ можу порадыты?—видказавъ присяжнй.— Мене до васъ прыслалы, то я прйшовъ и сказавъ вамъ, а вы робить соби, що хочете.

По тыхъ словахъ присяжнй выйшовъ, а Марко одягнувся въ латунецъ, завывнувъ гроши въ вузлыкъ и пишовъ до канцеляри. Винъ ще мавъ яку-таку надю... Винъ думавъ, що може ще выпросыться, може йому ще почекають до другого разу та не будуть грабуваты.

Въ канцеляри заставъ Марко великый тыскъ народу. Декотри бидни господари и халупныкы просылыся, щобъ имъ ще почекалы зъ податкамы, щобъ не грабувалы. Але здекуцныкъ бувъ невмолмый.

Одынъ бидный халупныкъ просывся и плакавъ, що не мае чымъ заплатыты податокъ, бо мусивъ купыты дитямъ хлиба. На те здекуцныкъ вдарывъ въ стиль кулакомъ и закрычавъ:

— Податокъ першый, якъ твоя губа, мудю йиденъ! давай гроши!...

Марка мовъ хто облывъ холодною водою... Колы винъ почувъ ти слова, тоди йому цилкомъ видпала охота просыться. Винъ соби подумавъ: колы податокъ першый видъ губы, то певно, що податокъ першый такожъ видъ дровъ, видъ голыхъ плечей, видъ босыхъ нигъ, видъ хорои дытыны, видъ його Федя...

Такъ винъ роздумувавъ въ свой голови и, колы прйшла до нього черга, винъ выв'язавъ безъ гомону гроши зъ вузлыка, положывъ на стиль и заплатывъ податокъ за свою хатыну, за шопчыну, за маленький городецъ, за клаптыкъ поля и, звисывшы голову, пишовъ смутно до-дому...

Ще николы не було йому такъ тяжко на серци, якъ ныни. Цилый день пересыдивъ винъ у хати, слухавъ, якъ заводиля жинка надъ хорою дытыною, якъ дытына стогнала, а йому самому серце краялось, щемило, видъ журбы та грызоты въ голови кыпило, переверталось...

И чому вони тамъ въ канцеляри взяли видъ нього гроши, колы ти гроши булы въ нього останни, и винъ потребувавъ ихъ на палыво—колы вже не для себе, то бодай для слаби дытыны? И чы вони забагатють тымы його килькома рынськымы? Чы справедливо, чы по-людськы вони роблять? Чому не хотять почекаты до липшого часу?... Таки и тымъ подибни пытанняя ста-

ывъ соби бидный Марко, а вси видповиди, яки насувалысь йому на ти пытанья, дратувалы його, бурылы, доводылы до гриха...

Щобъ отрястысь видъ такыхъ думокъ, винъ звернувся до жинкы й запытавъ:

— А що Федь? Чы буде йому лекше? якъ ты думаешъ?

— Де тамъ лекше!—видказала жинка кризь слёзы.—Богъ знае, чы дочекае до ранку... Руки й ноги холодни, якъ лидъ. Колы бь ще хочъ було тепло въ хати, а то лютъ: здається, ще холоднйше, якъ на двори...

Винъ вставъ и пидйшовъ до постели, помацавъ дытыну за руки, за ноги—холодни.

— А, Господы-Боже!—простогнавъ винъ и выбигъ на двиръ.

Винъ знавъ, що на двори не знайде ни патычка, ни трисочки, та мимо того, наче бь сподиваючысь якого чуда, винъ зигнувся удвое и ставъ пыльно шукаты по своимъ невеличкимъ подвир'ю, ставъ рукою розгортаты снигъ и вдвлятыся въ землю, мовъ глядячы за якоюсь згубленою цинною ричцю. Та годи, нема ничего... Винъ пишовъ ще пидъ шопчыну и ставъ нышпорыты по всихъ закуткахъ, але й тутъ не було ничего. Зъ тяжкымъ сердцемъ винъ вышовъ на двиръ и пиднявъ заплакани очи й руки до неба... На захиднй сторони, де сонце недавно зайшло, червонило небо и ридки хмаркы; мовъ мидяна бляха, на сходи зйшовъ повный мисяць и пидймався все выще вгору, оповытый въ густый туманъ мракы—знакъ велького морозу. На неби горилы зиркы тыхо, мовъ позапалювани свичечкы, и блымалы до нього своимъ сявомъ якосъ жалисно, якосъ прыязно, неначе мылосердылыся надъ його бидою...—Може тамъ десь и Федька зирочка,—думавъ соби Марко,—блымае-блымае и може буты, що ось-ось покотытыся вона по синимъ неби й погасне, а Федя не стане въ живыхъ... И ще тяжчый смутокъ огортавъ його сердце. Груша на городи, биля його хаты, такожъ стояла тыхо, непорушно, немовъ затаила въ соби духъ и очикувала чогось велького, незвычайного. На самимъ вершку груши сыдила цила зграя воронъ; вси вороны звернени дзьобамы въ одынъ бикъ—знакъ, що кримвъ морозу треба сподиватыся ще й витру, що морозъ буде втыскатыся до хати стинамы, а витеръ завиватыме комыномъ на прыпичокъ...

У викнахъ хаты блыснуло свитло, жинка засвityла каганецъ и Марко занепокоеный звернувъ свои крокы до хаты.

— Чы не зрубаты бѣ для хорого Федя груши? — перейшла йому думка черезъ голову...—Ахъ Господы-Боже мій!—застогнавъ винъ тяжко, переступаючы черезъ поригъ хаты.

Въ хати однаково: жинка заводула, дытына тяжко стогнала. Марко сивъ на свое попередне мисце край стола й оперъ голову на руку.

Якый той вечиръ смутный для нього, а яки то були весели вечоры, колы Федь бувъ здоровый! Прыходять винъ, бувало, зъ роботы, а маленький Федь скучывъ безъ тата цилый день, витае його веселымъ реготомъ, наставляе до нього рученята. И винъ бере на руки свого сынка, сидае зъ нымъ пидъ печею и бавыться зъ нымъ та розмовляе, любується його веселымъ лепетомъ, тишытья, якъ Федь своїмы маленькымы ручкамы тягне його за вусы, за чупрыну... Вкинци весела жинка подае вечерю, а по вечери вони обое зъ Федьомъ кладуться спаты. Федь своимъ маленькымъ тильцемъ тулытья до тата, запыхае свои маленьки нижкы татови за пазуху и такъ вони обыдва сплять соби въ теплій хати весели, щаслыви... Весело тоди було и любо, мовъ у раю, въ ихъ бидній хатыни, а теперь смутно, якъ въ гроби, бо не тилькы, що Федь лежыть хорый, але зайшло такъ, що нема чымъ вытопыты въ хати, и бидный Федь мусыть мерзнуты.

— Эхъ, зрубая грушу!—подумаваъ Марко Бурый,—прынайми не буду маты на сумлинню, що я заморозывъ дытыну. Не маю, за що спровадыты ликаря, то хочъ распалю въ печи, най йому буде тепло. Однакъ груша вже стара, мусыть буты порошокнава и безъ того недовгый для неи викъ.—Йому здавалось, що груша якъ разъ мусыть буты порошокнава. Однакъ зъ другого боку и груши жаль йому було такожъ... Тая груша була найгрубша й найвыща зъ усихъ грушъ въ сели и була незвычайно родюча. Родыла вона справди не конче вельки, але за те дуже солодки й смачни грушкы, и то не якъ-будь, а по десять, або й по кильканадцять корцивъ на рикъ. Марко Бурый гордывся нею й вельчавъ ии не разъ своимъ маеткомъ, своєю коровою... И цилкомъ справедливо, бо не тилькы, що кожного року можна було продаты по килька корцивъ овочу й зыскомъ не одну диру заткаты, але Маркова жинка ще соби сушыла багато грушокъ на зиму й ти сушени грушкы были пидпорою хлиба...

— Зрубая грушу!—повторывъ Марко. — Що жъ маю робыты? Колы бѣ знаты, що Федь буде жыты, тоди нехай бы и груша бу-

ла; а колы Федь умре, тоди й груши не треба... що мени тоди по груши?...—Винь вставъ и пидійшовъ на пальцяхъ до постели, вытягнувъ руку й обережно помацавъ Федьови руки й ноги. Холодни! А Федь расплющывъ очи й поглянувъ на Марка такъ жалисно, такъ благаюче, що, здавалось, наче бь винь хотивъ промовыты: Ратуй мене, тату!...

На той выдь закрутылысь Маркови сльозы въ очахъ.

— Треба ратуваты дытynu, треба конче вытопыты въ печи! Ахъ, чому я скорше, ще за дня не впавъ на ту думку! — заклькавъ Марко въ розпуци.

Винь вхопывъ з-пидъ лавкы сокыру, выбигъ безъ шапки на двирь и пустывся просто до груши. На двори морозъ тыснувъ, легенькый витрець потягавъ, небо було ясне, засяне не счысленымы зорямы, а мисяць своимъ срибнымъ проминнямъ сыпавъ прямо на грушу. Груша, нибы то въ глыбокимъ снi, стояла тыхо, ледве похытуючы дрибненькымы галузками. Цила облиплена инеемъ, минылась до мисяця рижнымы барвамы. Вороны на верхку груши спалы такъ само, якъ перше, тыхымъ сномъ... Марко поплювавъ соби долони й цюкнувъ сокырою въ грубый пень дерева. Перша триска видскочыла на бикъ, и Маркови выдалося, що груша нибы здригнулась зь болю и въ нього якось дывно защемило коло сердца... Однакъ винь подумавъ соби заразы, що тамъ въ хати його Федь лежить хорый, що йому дуже зымно и винь перехрестывся и ставъ дальше рубаты...— Га, стара ты вже, небого!—говорывъ винь видсапуючы,—порохнава, и такъ тоби вже недовгый викъ... Послужы жь мени въ моимъ тяженькимъ горю... може, Федь одужае, колы йому буде тепло...—И винь рубавъ все дальше, трискы видскакувалы, а пить вкрывавъ його чоло. Винь врубувався все глыбше въ дерево, а порохна а ни слиду не було. Ось вже незадовго дорубається винь до стрыжиня, а груша все здорова, якъ дзвинь,—и Богъ знае, якъ довго могла бь вона ще стояты и грушкы родыты... Марко чуе, що йому до очей тыснуться сльозы, але винь затыснувъ зубы и рубае все дальше й дальше, мовь бы хотивъ ударамы сокыры заглушыты свий жаль...

Марко втомывся и ставъ видпочываты.

— Мий предокъ, той, що посадывъ ту грушу,—думавъ соби Марко, обытраючы пить зь чола,—чы погадавъ винь, що його потомокъ зйде на таки злыдни, що стане рубаты та ныщыты сю бать-

кивську пам'ятку? Ни! здається, вінъ не мигъ тоди про се погадати... Та чого мени такі думкы лизуть до головы?...—Десь далеко въ сели залунала весела писня. Мабуть якийсь парубокъ ишовъ кудысь... хто його знае, куды вінъ ишовъ? Може йшовъ до любкы, а може вертався видъ неи и упоеный радистю, видно, мусивъ добути на-верхъ те радисне почування, що роспирало його груди, и затягнувъ веселу писню, а звуку тои писни роскодылыся въ чыстимъ и тихимъ воздуси по цилимъ сели и долетили до ушей Марка Бурого... Його мовъ бы хто ножемъ потягнувъ коло сердца, такъ протывною для нього була тая весела писня... И якъ люде можуть веселытсыя, колы йому такъ тяжко коло сердца, колы йому такъ смутно?...

Винъ зайшовъ зъ другого боку груши и ставъ дальше рубаты дерево. Сокрыра блыскала до мисяця, трискы видскакувалы, а весела писня не переставала лунаты... Вкинци груша затрищала и зъ шумомъ та лоскотомъ повалылась на землю... Перелякани вороны зъ дыкымъ крыкомъ стали литаты по-надъ збуреною чупрыною Марка Бурого, а Марко Бурый выпустывъ зъ рукъ сокрыру на снигъ и похыльывъ голову на груди...

